

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Форум

Казбек Коков Къырал советни Консультатив комиссиясыны жыйылыууна къатышханды

Петербургдагы экономика форумуну кезиунде РФ-ни Президентини Администрациясыны таматасыны биринчи орунбасары **С.В.Кириенко**ну башчылыгында Къырал советни Консультатив комиссиясыны жыйылыуу болганды. Анда миллет проектлени толтуруу не халда болганына къаралганды, регион бюджетлени онгары да сюзюлгенди. Кенгешге КъМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурган **К.В.Коков** да къатышханды.

Андан сора да, сёз бюджетле аралы халланы айнтыуу, къыралны субъектлери къырал башчыны май указларында белгиленген борчланы толтуруу ючюн битеу бёлюмлеге да тохташдырылган кёрюмдөлеге жетер ючюн не этерге кереклисини юсюнден барганды. Регионланы баш борчлары да туура этилгенди – бюджетлени араларында башхалыкъланы азайтыу, бюджет сферата ишлегенлени хакъларын кётуре баруу эм башхала.

Жыйылыуу кезиунде ишчи къауумланы башчлары налогладан тюшген фйдаланы юлешуно шёндюго жорукъларын эмда 2024 жылгъа белгиленген бюджет жорукъланы бегейтиу жаны бла не мадарла этилселе иги боллугуну юсюнден оюмларын билдиргенди. Сёз ол санда Федерал дотацияланы эмда бюджетле аралы трансфертлени беруу жаны бла узакъ болжаллы келишимлеге кёчюно юсюнден барганды.

Стратегия байламлыкъланы кючлендирирге оноулашхандыла

Петербургдагы халкъла аралы экономика форумуну экинчи кюнунде КъМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурган **Казбек Коков** «Росетини» гендиректоруну орунбасары, «МРСК Северного Кавказа» ПАО-ну гендиректору **Виталий Иванов** бла тюбешгенди. Аны кезиунде мындан ары он жылны ичинде стратегия байламлыкъла жюрютюно юсюнден келишимге къол салынганды.

Документде республиканы власть органларыны эмда «МРСК Северного Кавказа» ПАО-ну араларында регионну электросеть комплексин инновациялы айнтыуу программасын толтуруу, ол бёлюмю жангыртыу, ол санда цифралы технологияланы хайырланан

башлау, жангы электросеть объектлени кзурулушларын бардыруу жаны бла бирге ишлерге белгиленеди. Жангы ток ызла хайырлануугъа

берилселе, электроэнергия бла жалчытыуу ышангылыгы, тутчулугу да ёсерикди, къоранчла да азаймай къаллыкъ туююлдоле.

Информация амалланы алчы сынауларын толу хайырланырча

Казбек Коков бла «Сбербанк-АСТ» ЗАО-ну баш директору, «Сбербанк» ПАО-ну президентини кенгешчиси **Николай Андреев** Петербургдагы халкъла аралы экономика форумуну кезиунде республикада къырал управленияны информация бла жалчытыуда, ол санда

къырал ишлеге керекли затла сатып алыуу бардыргъанда, бирге инвестиция проектлени бла программаланы толтургъанда, бийик технологиялы автоматизацияланган системаланы синдгириу онгарын сюзгенди.

Шёндюго информация амалланы эмда алчы сы-

науланы хайырлануу, деп белгиленгенди тюбешюде, жумушланы электрон халда тамамлауу качествосун кётюрге, аланы не къадар кёп адам хайырланырча этерге, бу ишни ачыкълыгын бла кьоркьуусулугун кючлендирирге онг берликди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурган К.В.Коковну Социал ишчини кюню бла АЛГЫШЛАУ

Хурметли шухъла!

Сизни профессионал байрамыгыз бла жюрегимден къызу алгышлайма!

Социал ишчи – къыйын, алай бек керекли эмда огурулу усталыкълардан бириди. Сизни хайрыгыздан къаруусуз, къолайсыз, саусуз адамла жашаудан тюнюлюп къалмайдыла, жамауатдан айырылмайдыла, замандан артха къалмазгъа кюрешедиле. Быллай жумушну тамамларгъа уа жаланда халал жюреклилени, жан шурта билгенлени, одепилени, ишлерин сюзгенлени къоларындан келликди.

Сау болугуз огурулу борчугузгъа улуу жууапчылыкъ бла къараганыгыз, башхаланы къыйналганларын сезе билгенигиз, къадарларына сакъ болганыгыз ючюн. Мындан ары да ишигизни бет жарыкълы толтурулугузгъа, республиканы халкъын социал жумушла бла жалчытыуу игилендире баруугъа тийишли юлюшюгозю къоша барлыгызгъа ишкесизме.

Барыгызгъа да кийик саулуукъ, жашау ырахатлыкъ тежейме! Туугъан Къабарты-Малкъарыбызны жамауатына хайырлы ишигизде жетишимли болугуз!

Социал ишчини кюнуне аталган материалланы 9-чу бетде окугуз.

МУРАТ

Шёндюго оборудование сыналыкъды

Бу кюнледе Петербургдагы халкъла аралы экономика форумунда къар чачдыргъан италиялы TechnoAlpin оборудование «Минги тауну тийерсинде сыналыкъгыны юсюнден келишимге «Север Кавказны курортлары» акционер обществовну таматалары къол салгандыла. TechnoAlpin компания бла байламлыкъланы кезиунде

россейли курортлада жангы технологияланы тест халда хайырлануугъа эм бу жаны бла тинтулеге эс бёлюнорюкдю. Жангы оборудованыланы жарнадырыуда жерни хауа эм табийгъат энчиликлери эсге алынырыкъдыла.

«Север Кавказны курортларыны» пресс-службасы.

Парламент

Бюджет федерал излемлеге, РФ-ни Финансла министерствосу бла къол салынган келишимлеге тийишлиликде толтурулганды

КъМР-ни Парламентини кезиуло жыйылыуунда депутатла законла чыгарыуу баш органны жангы чакъырылыуун айырыуу кюнун белгилегенди, былтырны бюджети къалай толтурулганын сюзгенди. Аны спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды.

Биринчиден, Парламентини 6-чы чакъырылыуун айырыуу быйыл 8 сентябрьде бардырыллыкъларын къабыл кёргенди. Законодательство, къырал кзурулуш эм жержерли самоуправление жаны бла комитетни башчысы **Борис Мальбаховну** айтханына кёре, законла гъа тийишлиликде къол кётюрюно кюн шёндюго депутатланы полномочиялары бошалган кезиуден саналады.

Депутатла 2018 жылны бюджети къалай толтурулганына да къарагъандыла. Алгъаракълада уа бу соруу жамауат тынгылаулада да сюзюлген эди. (Заман, 22 май). КъМР-ни финансла министрину къул-

лугун толтурган **Елена Лису**н белгили этген шартлагъа кёре, былтырны бюджетти 1,7 миллиард сом профичитъ бла жалчытылганды. Аны фйдалары 31,5 миллиард сомгъа жуукъ, къоранчлары уа 29,7 миллиард сомгъа жетгенди. Республиканы кеси фйдалары 11,9 миллиард сом болгандыла, план кёрюмдөле 102,1 процентге толтурулгандыла. Бюджет 23 къырал программаны чеклеринде тамамланганды.

Елена Лисуну айтханына кёре, аялган ача республиканы къырал борчун төлеуге къоратыллыкъды. Бюджет социал магъаналы болганды, ахчаны 72 процентден артыгъа (21,8 миллиард сом) саулуукъ сакълаугъа, билим берууге, культурагъа, адмланлы социал излемлерин жалчытыугъа, айлыкъгъа къоратылганды. Аны бла бирге къыралны башчысыны май указларын толтуруугъа энчи эс бурулганды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Бюджет федерал излемлеге, РФ-ни Финансла министрствосу бла кьол салынган келишимлеге тийишлиликде толтурулганды

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Социал магъаналы тѳлеулеге 3,5 миллиард сом кьоратылганды, республиканы инсанларына 83 тюрлю болушлук этиледи. «Кьыралны жанындан себеплик 240 минг адамгъа бериледи, башхача айтханда, хар ююнчю инсаннга», - дегенди ол. Республиканы кьырал борчун тѳлеуге 322 миллион сом бѳлюнгенди. Процент ставкала азайтылганды эмда федерал бюджет берген кьысха болжаллы кредитле бла хайырланганлары бла байламлы бу жумушлагъа кьоранчланы азайтыргъа онг болганды (120 миллион сом аялганды). Бююнлюкде уа республиканы кьырал борчу 10,3 миллиард сомгъа жетгенди (аны аллында жыл – 12,1 миллиард).

- Былтырны бюджетте битеу федерал излемле сакъланып, РФ-ни Финансла министрствосу бла

ложение да этгенди. Транспорт налог тѳленмей, 699 миллион сом борч болганын билдирип, аны жыйынуу тирилтирге кереклисинде да эс бурулганды.

Былтырны бюджетте кьалай толтурулганы юсюнден Парламентни Бюджет, налогла эм финансла комитетни башчысы орнубасары **Сафарби Маремуков** да доклад этгенди. Бзы бла Борчлу халда медицина страхованияны КьМР-де жер-жерли фондуну 2018 жылда бюджетте кьалай толтурулганы да сюзюлгенди. Аны бла фондуну башчысы **Зурият Бгажнокваны** шагъырей этгенди.

«КьМР-ни кьырал ырысхыны приватизациясы юсюнден» законну 13-чю статьясына тюрленуле кийириню юсюнден» законну проекти эки окьулууда кьабыл керюлгенди. Экономика, инвестицияла эм предпринимательство жаны бла комитетни

халланы бирге келишдириюню юсюнден» республикалы законну проекти жарашдырылганды. Законлук эм право низам жаны бла комитетни башчысы **Михаил Кривко** ангылатханыча, республикада аманлыкъланы профилактикасы жаны бла мадарла эки законда белгиленди: «КьМР-де аманлыкъланы профилактикасыны системасы юсюнден» эмда «КьМР-де безнадзорностну профилактикасыны юсюнден». Ала федерал полномочияланы кьайтарганды бла байламлы кючлерин тас эттенлери тохташдырылды.

Депутатла РФ-ни Кьырал Думагъа законпроекти да керюлгенди. Анда сѳз РФ-ни Административ бузукьлукъларыны кодексиине тюрленуле кийириню юсюнден барады.

Парламентни 25-жыллыгыны чеклеринде КьМР-ни эм Томск областны законла

кьол салынган келишимлеге тийишлиликде толтурулганды. Аны хайырында а быйыл кьошакъ кьоранчла, тазирле салнырыкъ туюндюле, - дегенди ол. Докладчыгъа соруула да болгандыла. Сѳз туберкулѳз диспансерде болумну, анда кеслерине бакьдыргъанланы кьавестову аш-суу бла жалчытуу юслеринден барганды. Депутатла республиканы табийгъат онглары уллу болгандарын чертип, ала толусунлай хайырланымгаъанларына эс бургандыла, промышленностну, ол санда халкъ усталыкъланы айнытуу юслеринден айтылганды.

Бюджет кьалай толтурулганына КьМР-ни Контроль-эсеплеулю палатасы да кесини эсеплерин этгенди. Аны башчысы **Дина Кясованы** айтханына керѳе, былтыр налогла тийишлисинча жыйылмай, 597 миллион сом борч этилгенди. Битеу да бирге аны ѳлчѳми 25,1 миллиард сом болганын чертип, докладчы Федерал налог службагъа бла Суд приставланы управленийсына бу шартлагъа эс бурургъа, борчуну бюджетге кьайтарыу жаны бла мадарла этерге чакьырганды.

Кьырал программаланы тамамлау файдалы болмагъанын чертип, Контроль-эсеплеулю палата 37-ПП номерли правительстволу бегимге тюзетиуле кийирип, кьырал программаланы хайырлылыкъларын тергеуно низамын тюрлендирирге пред-

башчысы **Заур Апшевни** айтханына керѳе, тюзетиуле федерал излемлеге тийишлиликде жарашдырылгандыла.

Сѳз кьырал эм муниципал ырысхыны сатханда жаланда электрон амалны хайырлануу юсюнден барады. Документде белгиленгенича, кьырал эм муниципал ырысхыны сатып алынуу, аны багъасы юслеринден шартла ачыкъ электрон амал бла бериледи, жашырын заявления тинтиллик туюндюле.

«КьМР-де жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ѳлчѳмини юсюнден» законну 4-чю статьясына тюзетиулени да кьабыл кергенди. Социал политика, урунуу эм саулукъ сакьлау комитетни башчысы **Хусейн Кажаровну** айтханына керѳе, пенсиячылагъа жашау этерге жетерик ахчаны тергеуно низам тюрлендириледи. Регионла уа бу ѳлчѳми РФ-ни Правительствогъа тохташдыргъан жорукьлагъа керѳе санарыкъдыла.

«КьМР-де кьырал кьулукулганы юслеринден» эмда «КьМР-де Парламентни депутатыны статусу юсюнден» республикалы законлагъа тюзетиуле да эки окьулууда сюзюлгенди. Регламент, депутат этика эм Парламентни ишин кьоруу жаны бла комитетни башчысы **Кансаланы Еленаны** айтханына керѳе, законлада болган праволу кемчилликде кетерилгенди.

«**Право** бузукьлукъланы профилактикасы жаны бла

чыгъарыуу органларыны араланында бирге ишлеуно юсюнден келишимге кьол салынган эди. Кансаланы Еленаны айтханына керѳе, «Халкъла эм регионла аралы келишиллени юслеринден» законнга тийишлиликде, законла чыгъарыуу органланы араларында документле Парламентни бегими бла бегитиледи.

Парламентни 5-чи чакьырылууу ахыргъа жай сессиясы 12 июльда бошаллыгын да тохташдыргъандыла.

Жыйылыуда КьМР-ни Правительствогъа 2018 жылда ишини эсеплери чыгъарылгандыла. Аны юсюнден докладны премьер-министр **Мусулканы Алий** этгенди. Ол экономикада, социальный сферада тамаланган жумушланы юслеринден тынгылы билдиргенди. (Аны юсюнден отчетну «Заманны» келир номеринде окьугъу.)

Ахырында Татьяна Егорова депутатлагъа Парламентни 25-жыллыгын белгилеу жумушлагъа тири кьатышханлары ююн ыразылыгын айтып, байрам бийик даражада бардырылганын айтханды.

Кенгешле башха соруулагъа да кьаралганды. Аны ишине федерал инспектор **Евгений Ткачев**, РФ-ни Федерация Жыйылууну Федерация Советини келечиси **Улбашланы Мухарбий**, Кьырал Думаны депутаты **Гекканы Заур**, жууаплы министрле да кьатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Документле

Сабийлеге болушлукъгъа битеуреспубликалы субботник бардырыну юсюнден Кьабарты-Малкъар Республиканы Правительствогъа бегими

2019 жыл 27 май

Нальчик ш.

№92-ПП

Кьолайсыз, кѳп сабийли эмда болушлукъ керек болган башха юйорледен республиканы билим беруу организацияларында окьугъан балалагъа жангы 2019-2020 окьуу жылны аллында социал себеплик этер муратда Кьабарты-Малкъар Республиканы Правительствогъа бегим этеди:

1. «Кьабарты-Малкъар Республиканы профсоюз организацияларыны биригиу» Союзу, «Кьабарты-Малкъар Республиканы Тиширууларыны союзу» регион жамауат организацияны, урунуу коллективлени 2019 жылда 15 июльда сабийлеге болушлукъгъа битеуреспубликалы субботник бардырыну юсюнден башламчылыкълары кьабыл керюрге.

2. Кьабарты-Малкъар Республиканы кьырал органлары, жер-жерли самоуправленяны органлары, иеликни не тюрлю формасы бла да ишлеген организацияла сабийлеге болушлукъгъа деп бардырылган битеуреспубликалы субботник кьатышыргъа эмда биркюнюлукъ иш хакъларын битеуреспубликалы субботникни фондуну ѳтюрюрге тийишлидиле.

3. Сабийлеге болушлукъгъа деп бардырылган битеуреспубликалы субботник кьатышханла жандаурулукъ халда кеслери ыразылыкълары бла берген ахчаны Кьабарты-Малкъар Республиканы республикалы бюджетини «Федерал казначейство Россей Федерацияны бюджетлерине юлешген айдала» бѳлюмуно 40101810100000010017 сѳтуна 961 2 07 02 020 020000 150 кодха керѳе («Россей Федерацияны субъектлерини бюджетлеринден аха алганлагъа адамла жандаурулукъ халда берген ырысхы») болушлукъ керек болган

4. Муниципал районланы бла шахар округланы жер-жерли администрациялары тийишлидиле:

Кьабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал кьоруулау министрствосуна школчу сабийлери (ѳксюзле, киши кьарамай кьойгъанла, сакьатла, кьолайсыз юйорледен чыкьганла) болган атаналаны (осуйлукъ этгенлени неда болжаллы халда кьаргъанланы) араларында бир керѳе аха болушлукъ алыргъа тийишли болгандарыны тизмелерин битеу керекли шартлары бла хазырлап беруноу жалчытыргъа; аха кьалай жыйылганына эмда бир керѳе берилген болушлукъ кимле алгандарын бла кьалгандарын заманында билдирилине контроль тохташдырыргъа.

5. Кьабарты-Малкъар Республиканы Урунуу эмда социал кьоруулау министрствосу 2019 жылда 1 сентябрьге дери сабийлеге болушлукъгъа деп бардырылган битеуреспубликалы субботникни фондуну тошген ахчандан муниципал районланы бла шахар округланы жер-жерли администрациялары берген тизмелеге керѳе хар сабийге бир жолгъа 2,0 минг сом жетерча юлешип бошаргъа керекди.

6. Кьабарты-Малкъар Республиканы Культура министрствосу сабийлеге болушлукъгъа деп бардырылган битеуреспубликалы субботникни эсеплерини юсюнден халкъгъа хапар билдирилирин жалчытыргъа керекди.

7. Бу бегим кьалай толтурулганына контроль этиу Кьабарты-Малкъар Республиканы Правительствогъа Председателини орунбасары Г.О.Мовсисанны боюнуна салынады.

Кьабарты-Малкъар Республиканы Правительствогъа Председателини кьулулгун толтуруун

М. КЕРЕФОВ

Болум

Бузукьлукъгъа кьысха болжалгъа кетергендиле

Байрым кюнню кечесинде битеу уюлган болум бла байламлы ЦРУ-Адыл-Суу бийик вольтуызгъа хата тошгени ююн Элбрус районуну бир ненча элинде эм Тырыуауздагъы суу станцияда ток ѳчулгенди.

Объектте терк окьуна «Кьаб-малкъэнергону» бѳлюмуно, Элбрус районну электросетьлерини специалистлери же-

тип, тюзетиу ишлени башлагъандыла. Жауун куйгъанына эм жел кьаты ургъанына да кьарамай, ала юйлеге ток кьошакъ электройзла бла барырга этгенди.

Байрым кюн 6 сагъатда битеу юйлеге жарыкьлыкъ келгенди. Шѳндо ЛЭП-де ишле кьыстау бардырыладыла. Суу станциядагъы насосла да ишлегенди.

Эсепле

Устазлары, школчулары да багъалары чыкыгъанды

КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосу къурагъан «Ана тилим - жаным, тиним!» деген конкурс республиканы мектеплеринде окъуу жылны ичинде бардырылганды. Аны эсеплери туура этилгенден сора Май районну Александровская станицасыны «Октябрь» маданият койюнде айырмалылары саугъалау болганды.

легенди. Аланы къурагъанлагъа, алагъа себеплик этгенлеге, артыкъда устазлагъа жюрек ыразылыгын билдиргенди эмда хычыуун жумушка киришгенди. «Есиюп келген тѳлюге миллет адетлени, тѳрелени юйретиуде жетишимле болдургъан бек иги билим берген учреждение» деген эм сыйлы саугъагъа тийишли болганды туура этгенди. Аладан бири Тѳбен Чегемни орта школуду (директору Сарбашла-

Саугаланганлары къаууму.

Анга аталгъан къууанчха сагъынылгъан ведомствону таматасы **Ауес Кумыков**, аны жамаут советини таматасы, Халкъла аралы черкес ассоциацияны президенти **Хаути Сохроков**, республиканы Жамаут палатасыны члени **Анатолий Канунников**, Нальчикде килисаланы благочинный **Валентин Бобылёв**, КъМКЪУ-ну педагогика институтуну доценти, «Эльбрусид» жамаут организацияны регион бѳлюмюню башчысы **Аналаны Марат**, билим беруу управлениланы оюучулары, устазла эмда окъуучула къатышхандыла.

Къонакъланы алгъышлагъандан сора Май муниципал районну администрацияны башчысыны къуллугъун толтургъан **Татьяна Саенко** сѳзюне Ауес Кумыковха бергенди. Ол а былбай конкурсла бийик даражада, сейирлик ѳтгенлерин белги-

ны Альберт), экинчиси Аргуданда 1-чи номерли окъуу юйду (директору Марита Халишхова).

Бу номинацияда биринчи жерге алты окъуу юй тийишли болганды, ол санда Тырныауузу гимназиясы (директору Моллаланы Фатимат), Чегем шахарда 1-чи номерли мектепни сабий сады (директорну орунбасары Доттуланы Мадина), Экинчи сыйлы жерге чыкыгъанлары араларында Хасанияда 16-чы номерли мектепни, Огъары Малкъарда 2-чи номерли окъуу юйю «Жулдузчукъ» сабий садын энчи белгилеп айтырады. Огъары Жемталада Чубакъланы Алий атлы билим берген учреждение уа ючюнчю болганды.

Ызы бла «Ана тилим бла литература» ны окъуууда эм иги амаллары ючюн» номинацияда хорлагъанлагъа КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосу

граматалары бла саугъалары берилгенди. Аланы алгъанлары араларында Хушто-Сыртдан устаз Жанатайланы Лиза, Шалушкада А.Кешоков атлы мектепден Чочайланы Елена да бардыла. Бу экинчи школдан устаз Энейланы Азинат а экинчи болганды. Ючюнчю жерле Экинчи Чегемден 3-чю номерли школдан Байдаланы Шамсагъа, Огъары Жемталадан Бегийланы Светланагъа жетгенди.

Конкурсда хорлам болдургъан окъуучулары, устазлары, аны бардыругъа себеплик этгенлени да алгъышлагъандыла. Алагъа бюсореулерин Анатолий Канунников, Валентин Бобылёв, «Адыгъ хасэ» жамаут организацияны башчысыны орунбасары Аминат Шогенова, Аналаны Марат да айтхандыла эмда саугъалагъандыла.

Белгиленгенлени араларында акъсакъл Эздэнланы Хызырны, Бапыналаны Музафарны, Къонакъланы Илиясны, Согаланы Магометни, Этезланы Фатиматны, Фрийланы Аланны бла Додуланы Илананы, Жаболаны Лаураны, Туменланы Зухураны, Бызынгъдан Холамханланы Танзиляны, Мечиланы Кязимни фондуу башчысы Аппайланы Ларисаны, 15-чи номерли мектепни директору Кючмезланы Анжеланы, Нальчикде 27-чи школда малкъар тилден бла литературадан окъутхан Гелястанланы Людмиланы, «Заман» газетни бѳлюмюню редактору Османланы Хыйсаны, Чегем районда методист Гузеланы Асиятны, Тырныауудда 6-чы номерли мектепден Толгъурланы Пильжанны,

Къашхатаудан Чеченланы Ариужанны да атлары айтылгъандыла.

Ишлерин тынгылы къурагъан окъуу юйле, устазла, школчула, грамоталадан сора да, багъалы саугъала къоллу да болгандыла. Байрамны бютюн жарыкъ, эсде къалырча этиуге уа ол жерли Маданият юйде ишлегенле, чыгъармачылыкъ къауумула, жырчы эмда композитор Ахматланы Эльвира, майскийчи жашчыкъла бла кызычыкъла да юлюшлерин къошхандыла.

Конкурсну бардыруу ючюн жууаплыкъ КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосу бѳлюмюню башчысы Ахайланы Ларисаны боюнунда эди. Ол, хар замандача, аны къуралыуу эмда жетишимли барыууна уллу къыйын салгъанды, усталыгын амагъанды. Анга уа чыгып сѳлешгенлени айтхандыла да шагъатды. Ала бу жумуш бийик даражада бардырылганын, устаз коллективле ишлерин тынгылы билгенлерин, ала юйретген сабийле ана тиллеринде шатык сѳлешгенлерин белгилегенди.

Ана тиллени фестиваль-конкурс уа сайын юч тюрюню жаны бла бардырылады - мектеплени, устазланы, сабийлени да араларында. Быйыл анга школгъа дери билим берген учреждениелагъа жюригенле биринчи кере къатышханларын белгилерге сюеме.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Акъылманны чыгъармачылыгын тинте, анга тюшюне

Гуманитар тинтуле бардыргъан институтда алгъаракъда «Шимал Кавказын халкъларыны адабиятларыны дин-маданият мурдорлары» деген ат бла битеурессей даражалы илму-практика конференция озгъанды. Ол Мечиланы Казимни 160-жыллыкъ юбилейине жорланганды.

Аны къураугъа сагъынылгъан махкемени администрациясы, къарачай-малкъар литература секторну башчысы, филология илмуланы доктору Сарбашланы Алѳна (биринчи секцияны да модератору),

ланы Людмила болгандыла. Конференцияны ачылууу бла ары келгенлени институтну директору, тарых илмуланы доктору Касбулат Дзамихов алгъышлай, аны къыйматлылыгын чертгенди. Ол илму жаны бла

эсе, Кавказын кѳп миллетли жерлеринде жашагъанланы этген ишлери алагъа бютюн сейир болганын хапарлагъанды. Акъылманны чыгъармачылыгы, къуруда къарачай-малкъар адабиятны байлыгы болуп къалмай, бирси халкълагъа да поэзия ызын айнытууда энчи юлгю болганын айтханды.

РАН-ны Къабарты-Малкъар илму арасыны председатели илму иш жаны бла орунбасары, филология илмуланы доктору Улакъланы Махти да жыйылгъанлары араны коллективини эмда кесини атындан алгъышлагъанды. Ол акъылманбызны поэзиясы кесине кѳп затны - адабиятны, тарыхны, культураны, искусствону, динни да сыйындыргъанын ангылгъанды.

Школгъа дери сабийлигинде окъуна хажини назмуларын къайтара ѳсгенин, артада мектепде да аны тизгинлерин сюйюп окъууанын эсгергенди. Поэтни жашау эмда чыгъармачылыкъ жолу толусунай тинтилсе, келир тѳлюле не жаны бла да айтып-айталмазча къыйматлы хазнаны иелери боллукъларына ийналдыргъанды.

Ол кюн Казимни туудугъундан туугъан Мечиланы Любовь да сѳлешип, тукъумну атындан быллай тюбешюню къурагъанлагъа ыспас этгенди. Профессионал-ла жыйылып, къарт аппасыны

халкъына, миллетине этген ахшылыкъларын, игиликлерин, акъ сѳзюне айныууна, поэзияда мурдорну, анда башха-башха ызыланы да тохташууна салгъан кыйынына багъа бергенлерине ѳтмелленгенин жашырмгъанды.

Гитчелигинде, аталары алагъа аны халаллыгын, адамлыгыны юсюнден хапар айтханын, сабийле анга сѳз устагъача угъай, ахшы инсангача къарагъанларын хапарлагъанды. Ахлу-суну чыгъармаларындан бирин окъууаны бла уа залдагъылары бютюн ыразы этгенди.

Конференцияны пленар жыйылыууну кезиунюнде да докладла сейир эдиле. Аланы уа ол кюн филология илмуланы докторлары Биттирланы Тамара, Адам

Гутов, КъМР-ни Жазыучуларыны союзуу правленини председатели Белпайланы Муталип, Ингушетияны илму-излем институтундан филология илмуланы кыйынына багъа бергенлерине ѳтмелленгенин жашырмгъанды.

Ызы бла алимле, аспирантла, устазла, студентле да, секциялагъа юлешинип, ишлерин алай бардыргъандыла. Тюбешюнде ачыкълангъан темаланы жаш тѳлюге, бирсилеге да хайырлы, къыйматлы да болгъанларын эсге ала, аны къурагъанлагъа ыспас этерге тийишлиди.

ТРАМЛАНЫ Зухура.
Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

башха илму къуллукълары да къыйын салгъандыла. Жыйылыууну бирси модераторлары уа филология илмуланы докторлары Тетууланы Борис бла Кетенчиланы Мусса, филология илмуланы кандидаты Махий-

Мечи улуну жаланда чыгъармачылыгы угъай, жашау жолу да тийишлисин белгилегенди. Бюгонню алимле тоннеге закыйлирибиз къыйгъан хазнагъа таянып урунганларын ангылата, уллу шахарлада тургъанладан

«Бизни ишибизни тутуругу – халаллык бла тэзумлюкдү»

Дуняда, баям, адам улуну эм кыйматлы ышаны – ол аны жандауурлугу, кытындагылага кыйгыры, кыйналганлагга себеплик тапдыра билиуюдо. Социал ишчини усталыгы бу затла бла кыкса байламлыды.

Чочулану Жансурат да аладан бириди. Ол бюгнюкде Нальчикде кьартланы бла инвалидлени жумушларына кьараган социал араны бэлюмюню таматасыды. Профессионал байрамыны аллында биз, анга тобеп, бир кьауум сорууга жууап берири тилегенбиз.

- Жансурат, социал ара кимлеге эм кьалай болушлук этеди?

- Бизде эсепде жангыз кеслери жашаган кьартла, сакь-атла, кьолайсызла турадыла. Юйсюз-жерсиз кьалып, тышында жан кечиндирге кьорешгенлеге да болушабыз. Сёз ючюн, аланы кимле болгьанларын тынгылы тох-ташдыргынчы, документлерин да жарашдыргынчы, Тереза анализ-эгечлени приютуна элтебиз. Аны бла байламлыкны уа эрттеден журютөбиз.

Шахарда социал ара ю бэлюмге юлешинеди. Аны биринчисине башчылык этеме. Кесибиз да «Горный», Хасания тийреледе жашаганлагга болушабыз. Экинчиси Вольный Аулга, Ленин атлы проспекти бир кесегине кыйгырырады. Ючюнчюю уа «Искожда», «Александровкада», «Стрелкада» турганлагга кьарайды.

Мени бэлюмюмде эсепде 115 адам барды. Алагга он бир социал ишти болушлук этеди. Аланы санында Атабийланы Фатима, Кьужонланы Марина, Аккыланы Асият, эрттеден бери урунуп, жамауатдан ыразылык табадыла.

- **Жумушларын жалчытханларыгызыны аллай болумла да турганларын а кьалай билесиз?**

- Биз поликлиникалагга, больницалагга, бирси социал магьаналы жерлеге болсун, араны буклетлери бла журюйбюз. Ала да билдиределе, адамла сёлешип айтанлары да болуучуду. Биз кабинетде олтуруп турмайбыз. Мобильный бригадабыз да барды. Ол расписанияга тийшлиликте ыйкьыкьа бир кере шахарны тийрелеринде башха-башха районлагга чыгып, соруу бардырады.

Кимге не болушлук тийшлисин алай бла да билебиз. Кьартлагга-кьарыуузлагга юде керекли, неда бирси жумушларына кьарагьандан сора да, сёлешип, бусагьатда кыйын жашау болумга тюшюп турабыз деп билдиргенлеге да эс тапдырабыз.

- **Мобильный бригаданы сагынганса, андан сора уа арада жангы зат бармыды?**

- Ара кьуралганлы былтыр он жыл толгьанын да белгилерик эдим. Сакьатлагга коляскала, костыле, бирси керекли затланы болжалга берген бэлюм да ишлейди.

Алгын а аллай онг жокь эди. Энди социал такси да барды. Биз бир нечча организация бла келишим этгенибиз себепли ала мында эсепде турганланы социальный магьаналы объектлеге 70 сомгьа элтедиле.

Дагьыда кьулакьлары эшитмей, сёлешалмай кыйналганлагга деп республикалы

диспетчер служба суткала бла ишлейди. Бу жангычылыкны себеби бла аллай инвалидле скайп бла кеслерине не болушлук керек болгьанын аныгылатадыла. Диспетчерле уа аланы жарсыуларын тийшли жерлеге билдиределе.

Андан сора да, арагга колляскалада журюгенлеге тынчлыкьы болурча подьёмниги бла «Газель» берилгени кьууанчыра иш болгьанды. Аны болушлугу бла адамланы больницага, МФЦ-га элтирге энди тынчыракьды. Алай а быллай улуу жаланда бизде барды, районлада ол алыкьа жокьду. Кесибизни сайткыбыз болгьанын да чертирге сюеме.

Жарсыугьа, энчи мекьа-мыбызны жокьлугу хата-сында социал ашханабыз шёндю ишлемейди. Болсада тюрлю-тюрлю жандауурлук акцияла кьурайбыз, аланы кезиунде уа, спонсорла да кьайгырып, кёплеге болушлук тапдырабыз.

- **Кьолайсыз, кёп сабийли юйюрге уа кьалай болушлук этесиз?**

- Бизде бюгнюкде ала эсепде 50 чакьлы бардыла. Озгьан окьуу жылны аллында биринчи классха барлыкь онжети балачыкьга портфель-ле бла канцтоварла сатып алыргга спонсорларыбыз болушхандыла. Быйыл да этербиз бу жумушну деп турабыз. Андан сора да, Сабийлени кьоруула кюннге жоралап, тюрлю-тюрлю акцияла, кон-

цертле да бардырабыз. Хар жолдан мороженое, кёп тюрлю саугьала да юлешебиз.

Алгьаракьлада этилген эм уллу ишледен бирин айтыргга сюеме. Ол а жандауурлук ярмаркабыз эди. Ара писмола кьурап, биз ала бла шахарны базарларында, тюкелеринде да кёп айланганбыз. Бу жумушну уа адамла быстыр са-тып алыргга ырысхы жетиш-диралмагьанларына жарсып, аслам халда сёлешгенлеринден сора директорубуз Заур Бетугановну башламчылыкьы бла бардыргьанбыз. Бек кёп юсю кийим жыйылгьанды.

Андан сора да, кесим «Алтын ладья» деген ат бла конкурс бардыргьанма. Сау болсунла, «Эльбрусид» фонд да болушханды. Волонтерла бла да байламлыкьа ишлейбиз. Ала бла ветеранлагга, аланы юйдегилерине арбазда, юйде керекли жумушларына себеплик этебиз.

- **Ишинги юсю бла жашауу кёп тюрлю бетине тобреге да тьеше болур. Кьалай сезимле бийлейдиде аны бла байламлы?**

- Баям, бизни усталыгыбызны тутуругу халаллыкь бла тэзумлюкдюле. Кертисин айтханда, адамлагга жаным ауругьан кезиуле асламдыла. Мында ишлеп башлагьанлы ёз атама-анама, ыннама, юйюр кыйматлагга, саулукь-га башха кезден кьарайма. Жашау, усталыкь сынамгьа да юйрене барама.

Иши бла байламлы ким да эте болур бир сагьыш. Мени уа жашларын, кызыларын умут юзмей сакьлагьанла мудахландырадыла. Биз, алагга барып, кьараргга кьорешгенликге, уллайгьанла сабийлерин излейдиле. Ол термилулерин ангылап, кьартланы-кьарыуузланы сюерге, кьайгырыргга керекбиз.

- **Бош заманыгы уа кьалай оздуруучу?**

- Аны юйюрюме, сабийлеге жораларга излеучоюме. Кьызчыкьла алыкьа гитчедиле. Самира быйыл школга барлыкьды. Аны сурат ишлерге хунери да барды, инглиз тилден кружокка журюйдю. Экиси да миллет теспеулен жаратадыла.

Баям, аппаларына тартхан-дыла. Атам Газаланы Махмут кёп жыллы «Балкария» кьыр-ал фольклор-этнография ансамбльде теспеп тургьанды. Жуюукь адамларыбыз кьаты-бызда турганлары кьадар, кьалай бирге насыплы болгьаныбызны билдире унутмай, аладан журек жылыуубузну, таза ниетибизни да кьызгьан-масака, кьайсы бирбизни да юйюрге, ишибизде болумубуз да иги жанына тюрленир деп ийаннама.

Ушакьны **МОКЪАЛАНЫ** **Зухура** бардыргьанды. **Суратны ХОЛАЛАНЫ** **Марзият** алгьанды.

Жангызлагга юйлерине барып кьарайдыла

Элбрус районну социал жумушларын жалчытхан комплекси арасыны экинчи бэлюмюню ишчилери профессионал байрамларына бет жарыкьлы тобейдиле. Ала Кёнделенде, Лашкутада бла Бедикде жангызлай тургьанланы жумушларына юйлерине барып кьарайдыла.

Бэлюмню башчысы Чочайланы Мариям билдиргенге кёре, алада эсепде 125 адам барды. Социал ишчиле алагга битету керекли себепликни ыйкьыкьга 2-3 кере этедиле. Ала кёп тюрлю жумушла тама-лайдыла: уллайгьанлагга азыкь эм башха кереклерин тапдырадыла, ашларын хазырайдыла, юйлерини эм

арбазларыны тизгинлерин жьадыла, саулукьларын тинтиу, медицина эм башха болушлукь бередила.

Таматаланы саулукьларына дайым медсестра Хайырланы Зурият бек сакьды. Андан тышында, араны ишчилери сагьынгьан элдеде болушлукь кереклини излегенлей турадыла. Коллективде битету да 24 адам ишлейди.

- Ала барысы да жан аурута билген, болушургга хазыр, жангызлай кьалгьанланы жарсыуларын сезген адамдыла, уллу ыразылыкьга, ыспасха тийишлидиле, - дегенди Хайырланы Зурият.

Анатолий ТЕМРОВ. СУРАТДА: бэлюмню ишчилери.

«Жулдузчукьга» - жангы оргтехника

«Каббалкэнерго» энергетика компанияны келечилери бу кюнледе Нальчикде «Жулдузчукь» деген сабий санаторийде болгьандыла эмда, ораза айны бошалгьанына атап, учрежденияга тюрлю-тюрлю саугьала бергендиде, ол санда юч компьютер эмда кёп функциялы устройство.

- Мында, гитчелени саулукьларын кючлендиругу кьайгыргьанларын-дан сора да, школну програм-масына тийшлиликде орта билим да бередила. Ма ол себепден бизни болушлугу-гуз алагга кёп жаны бла хайырлыды, - деп, учрежде-нияны тамата врачы Елена

Кокутенко ыразылыкьын билдиргенди.

Компанияны башчысы Аслан Докшукин, сабийлени жарыкьлыкьлары санаторийде урунганла ишлерине кёп салып, суйюп берилген-лерин кёрюзтгенин черт-генди.

Энергокомпанияны профсоюз организациасыны таматасы Марат Камбаков а: «Биз келтирген саугьала, кертиси бла да, жарарыгы кьууандырады. Жангы окьуу жылда сабийле, педагогла да бу техниканы хайырын кёруле деп ышанабыз», - деп кьошханды.

УЛЪАШЛАНЫ Мурат.

Дата

Закийни жомакчылары, назмулары эшитилгендире

Нальчикде Б. Пачев атлы республикалы библиотекеканы ишчилери «Пушкинни бирге окуйбуз» деген төрели халкыла аралы акцияга кыатышкандыла. Ол Россейде закий поэтни тууган күнүне эмда орус тили байрамына аталганды.

Кыуанчлы жыйылуыгъа Нальчик шахарны школларыны окуучулары бла бирге сабий садларына жүрюген кызчыкыла бла жашчыкыла да келгендиле. Быллай күнүне деп библиотекеда «Орус поэзияны бурма чачлы закийи», «Мен кесиме эсгертеме сюжеттенме...» деген атлары бла китап эм сурат көрмөчүлө кыралгандыла. Гитче окуучула уа «Сюйген жомакчыларыбызны ызларында» деген энчи мойошго сейирсинип кырагандыла. Анда орус закийни

жомакчыладагы жигитлени суратларын көрюп, аланы юслеринден эсде кылаган хапарларын айткандыла.

Сабийле бла тубеширге бери назмучу, жазычу, көчюрмечи Мида Шаова келгенди. Ол, ана тилине кеси көчүрүп, поэтни «Руслан бла Людмила» деген жомакчыдан бир кесегин окууганды. «Феномен» чыгармачылык студияны ишин жүрюткен Елена Дзахмишева уа, сабийле да кырап турганлай, Пушкинни тамаша жомакчыларына көре юзmez суратла этгенди. Ол торлю искусствога кызычыкыла бла жашчыкыла уллу эс бөлүп кырагандыла.

Библиотекеканы таматасы Хатуева Светлана: «Не кыдар заман оза барса да, Россейни уллу поэтине хурмет азаймайды. Бу мекямыны ишчилери

сабийлени классика адабиятны сюереге юйретеди, ол жаны бла жетишимле да этеди. Ол затха шагъат излерге керек туюлду – жаланда бизни быллай байрамларыбызга келе туругуз», – дегенди.

Аны айтханына көре, уллу адамлары бир сейир махтаулу шартлары барды – ала өмүрлени, төлүлени да бирге байлайдыла.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

ЧЕМЕРЛИК

Бурунгулу усталыкыны төлюден төлюге өтеригин бек сүйгенди

Эртте заманда бизни таулагъа узакыладан келген кыонакыла жарык борулу, ариу оюлары болган кийизни көрүп, сейир-тамашага кылагандыла. Да хау, төгерекде, сууук кысыр кыяладан сора жук жок эди, ана кеслери да бир кырангы, мудах сюеледиле. Сора ол кийизни урган улайган тиширүүгъа: «Бу бояулары сен кыайда көргенсе?» – деп сордула. «А-а, жанларым-көзлерим, – дегени айтды ынна, – ма ол кыяны артындагы гелеу сыртлада жаз башында гюлле кыалай чакырганларын сиз көрмегенсиз?».

Кийизге устала бизни халкыда не заманда да бола келгендиле. Ата-анадан баласына өтүп, ол усталык ма алай бла сакланганды. Алай ардан-артка аллай чемерле аздан-аз бола, энди бармакчылары бла санарча болгандыла. Айтукланы Нальдишаны (Созайланы Дудлетерийни кызы) уа кийизле ууругъа киши юйретмегенди. Аны ол затха кыолайсызлык тюртгенди.

Орта Азиядан көчүп келгендеринде, Нальдишаны беш сабий бар эди. Бек гитчесине – юч ай, баш иеси уа кыянулу, аны бир буту жок. Ол аны Улуу Ата журт урушну кезиунде Ростов шахарны кыатында сермешледен биринде тас этгенди.

Келип тюшдюле эллерине – Яни-койгъа. Олсагъат юйлерине киркип сунуп. Алай анда уа башкала тургандыла: бир жанында орусла, башкасында уа кыабартылы. «Биз да юйно сатып алганыбыз, кетерик туюнолбоуз», – дедиле да, Нальдишага юйдегиси бла эртегили танышлары Газаланы Гажюню юйюнде бир гитче отуучукыга кирип жашарга тюшдю. Аны юсюне уа эгечи төрт сабийи, эр бла да келди. Аланы да жашар жерлери жок.

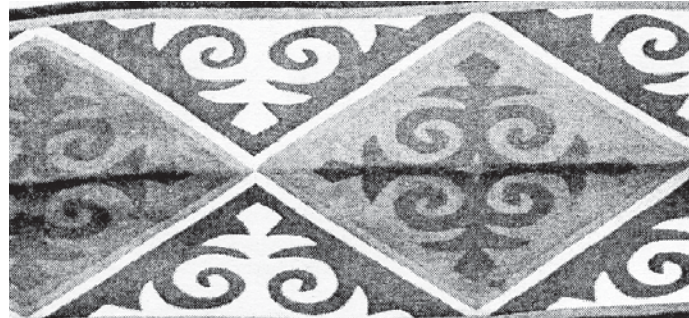
Ма алай бла 13 адам болуп, бир отуода жыл көзюнде кечинедиле. Алай турганлай, Нальдиша кюлени биринде дагыда юйлерине барды. Аллына орусла киши чыгавды. Ол аны кыыстамады, арбазга кийирди, юйно төгеректине-башына кырап чыгарга кыойду. Сора: «Бу юйге биз кеулден болуп алты минг төлеп алганыбыз да, аны берсенг, кетерге боллукъбуз», – деди.

Нальдиша, артка кайтып, ол халарны баш иеси Тамашха айтады. Сора экиси да кыолярында болган ахчыкчыларын санайдыла – 6 мингге 20 сом жетмейди. Этер амаллары жок эди. Жыйырма сому энкюч алып, юйлерин артка ма алай кыайтаргандыла.

Заман кыйын эди. Нальдишаны ише чыгъар амалы болмаганды – баш иеси саусуз, сабийлери-гитчеле. Энди ала жети боладыла. Ма ол заманда тюшдю тиширүүну эсине бу ниет. Аны уллу эгечи Зурият эртте кийизле уруп турганды.

«Ярабий Аллах, энди аланы эталыр эсем, көрмей кыоймам», – деп, жүнчюк да мадарып, ишни кыолгъа алады. Ол заманда кюйюз кыт эди, аны себепли этгенлерин сатып алып башлайдыла. Бир таулу кызычык Кырачайга эрге барады да, анасы анга Нальдишаны кыолундан чыккыган кийизни берип жибереди. Андан сора андан да келип алып тебирейдиле.

Кече да жатмайды, кюндюз да Колтурмайды Нальдиша, фатеген чыраккыны жарыгында тигу этеди ол. Тигеди деп мен жангылып айтмагана, аны кийизлери алгын замандагылача кыапылла туюнолдуле. Кыаллакыга урулгана чачыкедиле. Кеслерине да жүнню сайлап алганды. «Жаз кырыккылганы бек зыбыры, бек жумушагы да жарамайды. Жюнюн зыбырлыгы бла жумушаклыгы тент болса, аны кийизи иги болады», – деп юйретгенди туудукчыларын уста.

Ма алай иничке урулган кийизчиклени ол ариу жууп, тазалап, кыарагъа, моргъа, жашилге, кёкге, сарыга, кызылгъа бояганды. Сора, ала кыргаккысыгандан сора, бичгенди, туураган оюлары, бир көздөн бирине кийирип, кёккел, алай тикгенди.

Аны тигими кыалай кыйын болганын а кеси көрмеген адам ангылаалык туюнолду. Мен а анга шагъат болганма. Халы бла иничке юйнечик бла ууак алыр ючюн, сол кыолну балан бармагы бла баш бармагы бир мардада кийизни жибермей турадыла. Онг кыолу уа ийенин тутады. Бир формада сууруп, тикген халычыгын да кыатырак тартып, ма алай тигип барганды. Улуу сууургурага да жарамайды, гитче сууурсанг да юзюледи, бир формада тигерге керекди.

Бек кыйынны уа, мен сунганча, бачалу тикгенди. Ол машина бла этиледди. Кийизин ал бетин хазырлап бошагандан сора, бу тутумлура деген кыумачдан анга ич салынады. Ма аны юсюне уа чалыу тигиледи. Кёз

аллыгызыга келтирчигиз, 2-3-метрлик кийизни кыол машинаны юсюнде ары-бери буруграга окуна кыалай кыйын болганын! Тикген а!

«Ишни билсенг, суююп этсенг, ол кыйын көрюнмейди», – дегенди Нальдиша, мени сейир этип кыараганымы көрюп. – Сора тыпыл ургъан, оюла туураган кюнюме да туудукчыларыма

Аууздан чыккыган багъаны да берип, алай кыуанып алып кетеди испанлы таулу кийизни. Дагыда кыайтырга айтып, эки кийиз хазырларын тилеген эди.

Энди уа ахча ючюн этмейеми бу ишни, Аллахны ахшылыгында, сабийле барысы да юйорлю-юйдегили болгандыла, юй аурулугум жокду, кыарт ынычхаганы, кыагана кыялыгыны жок, келиним да хар затыма кырап, ашымы хазырлап, кел, аша, деп береди. Бу кесим билген затны сабийлериме, туудукчыларыма юйретейим, өчюлюп кыалмасын деп ол акыл бла кюрешеме, деген эди Нальдиша биз ахыр керте тубешигендире.

Аны кыйыны зыраф болмаганды, сёз ючюн, кызындан тууган Энейланы Фатимат этген кийиз жаш алимлени IV халкыла аралы конгрессинде РЦНТТУ 2000 жылда II даражалы диплом алганды. Аны юсюнде газетде, радиода, телевиденияда «Уроки мастерицы», «Технология изготовления кийиза» деген беруиле кергюзгендире.

Нальдиша терен акыллы, сабыр, чытыты таулу тиширүү болганды. Жашау тубетген кыйынлыккыны айта кётүргенди. Мен алай билип айтама, кыоллары хар ише да жарашханын, оюмлу сёзю кимге да жарагынын амандан, аны эгечлеринден да эшиткенме. Ол аланы экиге айланган кыарындашларыны юй бийчеси болганды. Жуюкыда, ахлула бушуу, кыуанч болсун, Нальдишаны кыолу жетмей, аны бла кенгешмей жук этилмегенди.

Жыл саны иги да келгенде окуна аны тирилигине, жарыккылыгына да ким да сукъланырча эди. Бир күн мен анга кезиюле көре барганында, бахчада картоф сала тура эди. Хар урулук атарык уручуккыга уа юзmez кыуйганды. Мени соруулу кыараымы көрюп: «Былай бла картоф кыургыак да, таза да болады», – дегенди.

Кеси уа кыолдан устача, сёзге да уста болганды. Кыаллай назмула жазганды! Ала энчи китап болуп да чыккыган эдиле – «Шагъатлык этеме» деген ат бла. Алада көпнү көрген, көпнү билген, кыйынлыкка бююлмеген, жүрегин кыатдырмагъан огурлу тиширүү кесини, халкыбызны да жашауларында болган иги, аман кезиюлени да суратлаганды.

Аланы редакциябызга келтирип, иги кесек ушакъ да этип кетуючу эди. Ол дуниядан кетгенди, алай аны жүрек жылуу, ариу сёзю бюгон да сабийлерины, туудукчыларыны, аны таныгъанлары жашауларын жарытханлай турады.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

ТЮБЕШИУ

Тюркде окъурча онгла ачылгъандыла

Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни сатыу-альу-технология факультетинде окъуыганла Тюркню Кайсери шахарындан Нальчикке келечиси Апполаны Аслан бла тубешгендиле. Ушакъга факультетни деканы Тимур Тлюпов, «Товар айландырыу, туризм эм

андан ары Тюркде ёсдорюрге боллукъларыны юсюнден сёз баргъанды. Эрдоган атлы бийик окъуу юйюне эмда Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни араларында этилген келишимге кёре, бу тыш къыралны вузу КъМКъАУ-ну 25 студентине бюджет жер бөлгенди. Анда окъ-

жауап айтханды, сорулагъа да жуаппа бергенди. Къонакъланы Илияс а, жаш тёлгео айланып, тыш къыралгъа бийик окъуу юйюне, республиканы эм къыралны атындан баргъанларын бир заманда да унутмазгъа керексиз деп, насийхат этгенди.

Апполаны Аслан а Тюркню

право» кафедраны профессору Эдуард Бесланев, Тюркню Риза шахарында Р.Т.Эрдоган атлы университети магистранты, КъМКъАУ-ну экономика факультетини алгыннгы студенти Къонакъланы Зульфийа, Тёбен Чегемни администрациясыны башчысы Къонакъланы Илияс да къатышхандыла.

Тубешешуде аграр университетни студентлери билимлерин ур ючюн бир жылны ичинде хакъ төлеп тилге юйренеге керекди. Аны бошагъандан сора жаш адам Тюркде ише тохтар онг берген диплом кёоллу болады, ол санда тилманчылыкъ этерге да эркинлик алады.

Жылыны ичинде Тюркде жашап, тилни билиу жаны бла курсланы да ётоп, экзаменледе 98 балл алгъан Къонакъланы Зульфийа анда болумну юсюнден бийик окъуу юйюнде Къабарты-Малкъарны школчулары да терен билим алдырды боллукъларыны эсертгенди. КъМКъАУ-ну себеллиги бла республиканы орта билим берген окъуу юйлерин жетишмилли бошагъан жашла бла кызыла да Ризада Р.Т.Эрдоган атлы университетте кирирге боллукъду.

ХОЛАПАНЫ Марзият. Суратны автор алгъанды.

Акция

Конкурсла, викторинала, концерт

Байрам кюн Профсоюзланы маданият юйлеринде «Эко-Гармония» жамауат организация, Нальчикни Тиширюла советини болушлугуу бла, «Сабийликни жашил дунясы» деген төрели акцияны бардыргъандыла.

Байрамгъа уа республиканы шахарларындан бла эллеринден къызчыкълар бла жашчыкълар чакъырылгъандыла. Алагъа деп бу ишни къурагъанла конкурсла, викторинала эм концерт программа да жарашдыргъандыла.

Жыйылууну ача, «Эко-Гармонияны» таматасы Лариса Бабугоева сабийлени жай солуу кюнлери жетгени бла алгъышлап, табийгъат ала анга ариу кёзден къарларын излегенин эсертгенди.

Багъалы къзчыкълар бла жашчыкълар! Сизге жай айлада суу жагъалада бла келледе, агъачлада да терк-

терк болургъа тюшерикди. Мени сизден тилеригим, солуп кетген жеригизде кир зат, табийгъатха заран келтирлик пластик шешаланы, хуржунланы къюап кетмегиз. Таза жерде солугъан кимге да хычуунду. Кир-кипчиг а кёзю аз да къуандырмайды. Келигиз, биригип сакълайыкъ ариу табийгъатыбызны, - дегенди Лариса Борисовна.

Ызы бла сабийлеге экологияны дерси бардырылгъанды. Къонакъбайла жаныуарла эм битимле бла байламлы сейир конкурсла къурап, сабийлени кёлперин алгъандыла. Жаш тёлю ала бла байламлы сорулагъа бир бирге ал бермей жууаплагъандыла.

Байрам а республиканы жаш жырчыларыны концерти эм татлы саугъала бла бошалгъанды.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Сайпау

Спартакчылары профессионал футбол лигагъа чакъыргъандыла

Бу кюнледе «ЮГ» жыйымдык команданы профессионал футбол лиганы «Переправа» деген кубогуна къатышырыкъ спортчуларыны атлары белгили болгъандыла. Аланы араларында «Спартак-Нальчикде» ойнагъан беш адам да барды - къоруулачула Никита Белоусов, Хаким Кадыкоев, Лелюкаланы Алан, чабыул этиючу Мурад Ашуев бла жарым къоруулачу Марат Аппашев.

Алай ахыргы Валентин Гранаткинни хурметине аталгъан халкълар аралы жаш тёлю турнирде да излегендиле, аны ючюн ол бу кубокда ойнарыкъ туюлюдью. «Переправада» алгын «Спартак» ючюн эришген, бусагъатда уа «Урожайгъа» кёчген Ислам Жилов да боллукъду.

Эсертму: кубок Саранскда ётерикди, анга 21 жыллары толмагъан футболчуладан къурашдыла. Командада къатышдыла. «Югчула» биринчи матчларын 12 июньда Урал-Приволжьядан къауум бла бардырылдыла.

«Спартак-Нальчик» командабызны бюгюнню эсеплерини юсюнден айтханда уа, ол быйыл 12 оюн ётдюргенди, аладан бешинде хорлагъанды, алтынсын тенг эсеп бла бошагъанды, ол санда турнир таблицада биринчи жерде болгъан «Урожай» команда бла тубешимон да жангыз бир кере къытдыргъанды. Ахыр кере командабыз «Спартак-Владикавказны» 3:0 эсеп бла хорлагъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфийа.

Айшат баш иеси ауушхандан сора эки жашын кеси ёсдоргенди: Алийни бла Асхатны. Аланы аталары Тенгиз элде саусузланы кырдыкладан дарманла этип багып тургъанды. Асхатчык гичелигинден окъуна анга хансала жыяргъа болушханды. Атасы аны багыу ише фахмусу боллугъун ангъагъан эди. «Сен да мени жолуму сайласанг, усталыгъым жетинчи

женгирмедим адамсызлыкъ этгенине. Алий а къайтамады урушдан... Жылла оздула. Бир ауукъ замандан Асхатха Салим келди. Ол чакъда Айшатты юйю насылы эди: жашны тонон да этген эдиле, туудукъчукъ да туугъанды. Анга Алий атады вынна, урушда жоюлгъанны аты айтылып турурча. «Ызындан сабийни къалмай,

саламлашмагъанын эследингми? -Эследим... -Да сора уа?! Не затны юсюнден бардырабыз биз ушакъ? Битеу эл айтады сени ол заманда этгенинг юсюнден. Сакъат Алийни урушун отуна тюртоп, кесинги къарындашынг сакълагъанса. Бюгонлюкде уа манга болуш деп келгенсе.

Не игилинг ючюн болушургъа керекме мен санга? Къарындашымы жойгъанынг ючюннюм? -Кечгинлик бер... -Кечгинлик бер, айталдынгмы ол сёзлени? Аладан башларгъа керек эдинг. Бар, тиле анамдан кечгинлик, тобукълан аллында, этген ишим ючюн койюп жашай ма де, алай тоюул эсе да. «Мен ёле турама», - деп... Бизни Алий а сени хатангдан эрте ёлгенди!..

Салим отуодан чыгып, Айшатха барды. Тобукълангып: «Кечаллыкъ эсенг, кеч. Жангылгъан эдим ол кюн. Жаннетли болуш жашынг», -деди. Айшат, жияляп: «Ой, къайда болур къыбары, басдырылгъан а болурму эди, хари?! Кечичуо кечсин сени, мени уа санга барды дауум», -деди.

Ол кече Асхат тангнга жукусуз чыкды. Эрттенликде: «Мама, биз Салимге тенг болмайыкъ. Мен анга болушургъа сюеме. Ол бусагъатда бир врачдан, бир дармандан да себеллик сакъламайды, манга ышанады. Аны ол ийнануун, ышануун тюртом этерге жарамайды», -деди.

Багыу сау эки жыл барды, Салим саппа-сау болду. Больницагъа барып, анализле бергенинде, врачла кёлперин ийнанмай эдиле. «Салимге салган къыйнымы не аз да сууаплыгъы бар эсе, замансыз жоюлгъан къарындашымы Алийге берем», -деди Асхат намыз этген кезимюнде. Ол кече жукусу, сабийникича, татлы, терен эди... БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Кечилген терслик

Болгъан зат

тёлгео жетерикди. Атам, аппам, аппаны атасы - барысы да кюрешгендиле бу жандаурлукъ иш бла», -деген эди.

Алай бираздан ол, кёп да аурмай, ёлоп къалады. Юйде малланы азайтыргъа тошеди. Айшат жашларына: «Ишлеген адам къайда да башын кечиндирикди, эринмесек, биз да биреуден зат тилемей, жашайлыкъбыз», -деди.

Асхатчык, алыкъа акъылбалыкъ болмагъанлыкъгъа, таугъа бир кесинлей барып, кырдыккъа жыады. Элде жёлел этген да, жарасы болгъан да анга дарман излей келип тургъандыла. Тамата къарындашы Алийни уа бу ише сейири ахырысы бла да жокувду.

Улуу Ата журт уруш башланды. Кюнлени биринде Алий да башха эллиле бла къазуатха кетериги белгили болду. Ол кюн биреу келип, Айшатха: «Сизни къоншугъузну тамата жашы Салим военкоматда ишлейди, ол кичи къарындашыны орунуна сени жашынг жазып кыйгъанды. Алийни саулуугу аламант туюлюдью, аны юйде къыоргъа онг барды. Ол а кийик саулукулу къарындашын аяп, сеникин отха ата турады», -деди.

Айшат Салимге барды, ол кюруп кетгенди Алий, аты окъуна айтылсын», -деген эди ана. Салимни юйюне кирип келгенин кёргенинде, салам бермедим. Асхат а ёрге туруп: «Салам алейкум, Салим. Кел, жуукъ бол», -деди. Ол саламлашып, аны бла бетден-бетте сёлеширге сыйгенин айтды. «Кел мени отуума», -деди Асхат.

Экиси къалгъанлай, Салим жияляп башлады. «Алан, не этесе, не къыйынлыгъынг барды сени?» -деди Асхат. Салим а врачлагъа барып, умутун тас этгенин ачыкъ билдирди: «Рак: адамла бу сёзден окъуна къоркъадыла, мен а ол аурууну къапханымда! Мени сау эталлыкъ жаланда сенсе. Болуш, тилемей», -деди.

Мен ангъыламагъан былайда бир зат барды: больница-ланы, врачланы нек истемейсе? -Истейме. Кёп врачла да баргъанма. Ала барысы да манга сау болмазлыгъымы ангъылатыр-гъа кюрешедиле. Ийнанмайма мен алагъа. -Манга уа нек ийнанаса? -Сизни ата-бабаларыгъыз окъуна бакъгъандыла саусулагъа, ёмюрледен келген фахмугъузду, этериксе сен мени сау, билеме, келликди къолунгдан. -Салим, мени анам сени бла

Эски сурат

Къайда эм нек жыйылгандыла бу адамла?

Бу суратдагыла Уллу Ата журт урушну аллында Чегем районну жамаут жашауга тири къатышхан, ара мюлкге оңу этген, урунуу алчылары болгъан адамларыдыла. Была, эсде тургъанга кере, не эсе да бир жыйылыуга (съезд-

ге?) Чегем аузундан баргъан келечиледиле. Аланы барыны да атлары белгили туюлдо, ким биледи ол затны ачыкълар адам чыкъса уа арабызда. Сурат Жансуйланы Сапарны жашы Рашидде сакъланганды.

Солдан онгга 1-чи тизгиндегиле: 1. Девеланы Лейля. 2. Сарбашланы Исса. 3. Чыпчыкъланы Ибрагим. 4. Белгисизди.

2-чи тизгиндегиле: 1. Белгисизди. 2. Жабелланы Азрет. 3. Элбайланы Шаги. 4. Гелястанланы Азий. 5. Аппайланы Хасан. 6. Беппайланы Чажау. 7. Жансуйланы Дауут. 8. Гаммаланы Жабрайыл.

3-чо тизгиндегиле: 1. Къумукъланы Якъуб. 2. Къаракъызланы Жабрайыл. 3. Мызыланы Аминат. 4. Сатрачланы Къанитат. 5. Кетенчиланы Сагид. 6. Кетенчиланы Мусос. 7. Бечелланы Оразай.

4-чо тизгиндегиле: 1. Мызыланы Зеке. 2. Малкъондуланы Азрет. 3. Къудайланы Амырхан. 4. Малкъондуланы Аминат. 5. Бапыналаны Мухажир. 6. Мусукаланы Танай. 7. Къаракъызланы Юсюп.

СЁЗБЕР

Энине: 1. Сары дарман кегетли юлкую. 4. Аны бла ойнап, эслилкни сынаидыла. 7. Алгын жарыкъ андан келгенди юйге. 8. Бир устукку жюн. 10. Нелери да бирча кёрюнген. 12. Нартла тургъан тау. 13. Ишни акырын этю. 14. Анасы болмагъанга аны башха адам этеди. 16. Сейирлик. 18. Малкъар жазуучу Гадийланы 21. Кукурт туз, кварц. 27. Китапла кёп жер. 29. Генералны кийиминде ыз. 30. Адамны аллайы сагъыш этип къыйналмайды. 31. Жюреги къыйналгъанны билдирген сёз. 32. Анализле, башха тинтиуле бла кюренеши. 33. Ислам динде насыйхатчы. 34. Сур халы.

Ёресине: 1. Андан окъла этгендиле таулула. 2. Эт аш. 3. Сёз бла, зат бла эрикдириу. 4. Жукъа гыржын. 5. Жюрекни кюзгъагъан чыгъарма. 6. Азияда юйле аллайдыла. 7. Булутсуз кёк. 9. Юйюнге жууук адам. 11. Терек. 12. Куликово поле деген жерге таулула быллай тюз дегендиле. 15. Юйню таянчагы. 17. Затны ариу тутуу, жюрютюу. 18. Ахшы иш. 19. Назмучулукда керек шарт. 20. Чайыр конфет. 22. Къарачайда жингирик. 23. Оңуучула. 24. Тауш. 25. Затны тенг кесеги. 26. Хатер. 27. Шимал Америкада къырал. 28. Къазахстанны ара шахары.

ГАЗЕТНИ 64-ЧЮ НОМЕРИНДЕ (1 ИЮНЬДА) БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Сабанлык. 8. Чуурун. 11. Жылкы. 12. Чалгы. 13. Байрамжак. 16. Къыймат. 17. Санат. 18. Къыбыла. 21. Аламат. 22. Байрам. 23. Алабай. 24. Ачыкъол. 29. Жазгыч. 30. Чыран. 31. Къырпак. 35. Хайуанла. 37. Ортак. 38. Къалам. 39. Хычауман. 40. Къыркъаууз.

Ёресине: 1. Сабырлык. 2. Жалкъа. 3. Бырнак. 4. Бурчак. 5. Жууап. 6. Булгарла. 9. Дарман. 10. Сампал. 14. Жагъалашуу. 15. Жыйрыкълык. 19. Салам. 20. Къарча. 25. Мамырылык. 26. Тыпына. 27. Габара. 28. Къандауур. 32. Тарпан. 33. Алысын. 34. Къазак. 36. Къалач.

Сёзлюк

Габаш – табаны ачыкъ болгъан, юй ичинде кийиучо аякъ кийим.
Гедеш – тауук орун
Ганйба – къумача тигилген оюу
Галлас – гебен
Гамиж – сансыз адам
Гапы – аууз. Ол, сау сагъатны гапысын жапмай жаншоды.
Гатий – аякъ кийимлени бир тюрлюсю
Гатлеш – гитче талачыкъ. Гебен – гатлешде, бичен – гапдешде
Гелеу – кюлюм тикледе ёсген, мал суйюп отлаучу татымы, алаша, чапыраксыз кырдык
Генезир – кёбюсюнде кесин осал жюрютген, хаталы адам
Гепхин – ал бота
Гёген – тар боюнлу, суу алыр ючюн жюрютюлюучо къошундан этилген сауут.

Билдирю

Бек къолайлы проектни айырлыкълары

КъМР-ни Культура министерствосу социал рекламаны «Мы За Мир» деген республикалы конкурсун бардырады. Аны жорукъларына тийишлиликде заяваланы Къабарты-Малкъарда жашагъанла берирге боллукдула.

Реклама материаланы «Социал плакат», «Социал видеоролик» эм «Социал аудиоролик» номинациялага кере хазырларга керекди. Комиссия аланы хар биринде да 3 сауъгалы жерни жалчытырды. Хорлапаланы эм айырмаланы сыйлы сауъгала бла белгилеркидиле.

Конкурсну жорукълары бла КъМР-ни Культура министерствосуну сайтында (mk.kbr.ru) шагърейленирге онг барды. Заяваланы 30 сентябрьге дери берирге керекди. Хазыр проектлени министерствога келтирирге боллукду. Аны адреси: **Нальчик шахар, Кешоков атлы орам, 43-чо, 420-чы кабинетле.** Дагъда оруулары болганла **8(8662) 42-39-81 эм 42-07-82** телефон номерлеге селешаллыкдыла.

Эришиу Къабарты-Малкъар «КъМР-де право бузукълукъланы азайтуу эмда жамаут низамны бла къоркъуусулуккуну кючлендириу» деген къырал программаны чеклеринде бардырылады.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асдамлы информацияны эркинликлерин кюруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистраци этилгенди.

Регистраци номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРТАНЛА:

Жангуразланы Нажабат - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукъланы Сафит - жууаплы секретарьны орунбасары; Ахкъебеланы Жаннет - (1.2.3.11-чи бетле), Геляланы Валентина - (4,10-чу бетле), Баллиланы Феруза - (9, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1414 экз. Заказ № 496

Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru